

KONSTRUKSI MEME DI LAMAN SOSIAL TERHADAP ISU SEMASA

(Meme construction of current issues on social networks)

Faizul Nizar Bin Anuar, Fauziah Ahmad & Sabariah Mohamed Salleh

ABSTRAK

Kajian ini memfokuskan kepada Konstruksi genre meme di laman sosial terhadap isu. Saodah Wok et. al (2005), menyatakan bahawa terdapat pelbagai kesan media terhadap para penerimanya. Keadaan ini boleh di lihat dengan jelas pada awalan tahun 1930-an hingga 1940-an di mana media di lihat begitu berkuasa sehingga sesiapa sahaja mampu terpengaruh dengannya. Justeru itu, kandungan maklumat serta isu-isu yang berlaku telah merancakkan lagi penghasilan meme di laman sosial sehingga membentuk pelbagai jenis genre meme yang wujud pada hari ini. Kajian ini akan melihat jenis-jenis meme yang wujud akibat daripada isu-isu ataupun kontroversi yang berlaku. Selain itu, kajian ini dijalankan dengan menggunakan kaedah kualitatif iaitu melalui temubual secara perbincangan kumpulan sasaran (*Focus Group Discussion*). Teori yang digunakan adalah Teori Kebergantungan Media (*Media Dependency Theory*) oleh Sandra J. Ball-Rokeach dan Melvin DeFleur (1976). Hasil kajian mendapati bahawa terdapat pelbagai jenis genre meme yang wujud akibat daripada peristiwa ataupun isu-isu kontroversi yang telah berlaku di dalam mahupun luar negara, antaranya adalah seperti meme bergenre politik, cinta, sukan, kekeluargaan, keganasan dan beberapa genre lain lagi. Keadaan ini dapat disimpulkan bahawa kebergantungan masyarakat terhadap media massa, secara tidak langsung mampu mencorak dan membentuk genre meme yang terhasil pada hari ini.

Kata Kunci: Konstruksi, Genre, Meme, Laman Sosial, Isu Semasa

ABSTRACT

This research will be focused on the meme genre construction on social networks against issue. Saodah Wok et. al (2006) stated there were several medium effects to the benefactors. These could be witnessed as early as 1930's until 1940's where mass medium was powerful enough to influence people. Alas, information contents together with issues arose intensified the making of the meme genre on social network platforms until they had successfully formed multiplication of various meme genres that exist today. Moreover, this research will be narrowed down to the existence of meme genres either by

issues or controversies occurrences. Beside that, this research had undergone qualitative methodology which was facilitated through talks (*Focus Group Discussion*). A theory that was used in this talks was Media Dependency Theory by Sandra J. Ball-Rokeach and Melvin DeFleur (1976). The outcome of this research revealed that there were many meme genre types in existence today due to historic or controversial issues that happened either domestically or internationally. Politics, love and family affairs, sports, violence and other few were among genres that had greatly influenced the meme genres construction. These occasions can be concluded that committee's reliance on the mass medium indirectly influenced the direction of meme genres as well as forming them.

Keywords: Construction, Genre, Meme, Social Networks, Current Issue

PENGENALAN

Media massa merupakan salah satu saluran yang berperanan dalam menyampaikan sesuatu maklumat mahupun informasi terkini kepada para penggunanya, (Karmalita et al., 2013). Ledakan dan revolusi yang berlaku dalam sistem penyampaian maklumat pada hari ini telah banyak membawa perubahan terhadap cara manusia berkomunikasi dan berfikir. Menurut Hashim et. al (2008), kehadiran kandungan media yang dipertontonkan kepada masyarakat umum, mampu mempengaruhi jiwa dan minda individu yang menerimanya. Berikutan dengan itu, penyampaian maklumat dan berita-berita yang tersebar di dada-dada akhbar ataupun media penyiaran yang lain, mampu mempengaruhi cara pemikiran individu untuk menunjukkan reaksi mereka terhadap sesuatu kandungan maklumat yang diterima. Kandungan maklumat yang dikongsikan menerusi media ini dihasilkan dengan menggunakan pelbagai jenis perisian komputer yang wujud pada masa kini. Keadaan ini dirancakkan lagi dengan minat serta kebolehan yang ada dalam diri sesetengah individu untuk menggambarkan sesuatu perkara menerusi hasil lakaran mahupun penulisan yang di persembahkan menerusi media internet ini. Oleh itu, tidak menjadi sesuatu yang mengejutkan apabila pelbagai bentuk maklumat dapat disampaikan dengan lebih mudah dan berkesan dengan hanya menggunakan gambar ataupun video sahaja, contohnya melalui kandungan maklumat yang dikongsikan di dalam sesebuah meme.

LATAR BELAKANG KAJIAN

Perkembangan era globalisasi yang berlaku pada abad ini sememangnya mendapat perhatian daripada segenap lapisan masyarakat. Keadaan ini ditambahkan lagi dengan kehadiran media komunikasi yang semakin canggih bagi membantu manusia untuk berkomunikasi dan berinteraksi di antara satu sama lain tanpa adanya halangan sama ada dari segi masa, tempat dan sebagainya. Oleh itu, tidak dapat disangkalkan lagi bahawa media sememangnya mampu mencipta dan membentuk sesuatu makna, seterusnya makna tersebut di terima oleh khalayak sebagai realiti sosial yang ada (Anneila, 2015). Keadaan ini boleh di lihat dalam penghasilan meme yang wujud pada hari ini. Perkongsian ini membawa kepada pelbagai jenis tafsiran dan pandangan umum terhadap sesuatu isu mahupun kontroversi yang berlaku dalam sesebuah negara. Konstruksi genre yang

terhasil mampu memberikan maklumat-maklumat tertentu kepada masyarakat yang terdedah kepadanya untuk memahami dengan lebih mendalam mengenai makna serta maklumat yang cuba untuk di sampaikan. Lippman (1922) dalam Anneila (2015) berpendapat bahawa pengamal media selalunya akan meletakkan sesuatu makna kepada sesuatu perkara yang berfakta terhadap hasil sesuatu liputan yang di terima. Oleh itu, pendedahan terhadap kandungan maklumat yang di terima tersebut, akhirnya akan membentuk pelbagai spekulasi dan tanggapan masyarakat yang menerimanya. Sama ada bersetuju ataupun tidak, sesetengah masyarakat akan mengaitkan isu-isu tersebut di dalam kehidupan seharian mereka, antara bentuk tindak balas yang di lakukan adalah dengan menghasilkan meme bagi menyuarakan pendapat dan pandangan mereka terhadap sesuatu peristiwa yang berlaku. Keadaan ini secara tidak langsung akan membentuk genre-genre meme yang di tularakan di media sosial dan sebagainya.

Berikut merupakan kajian-kajian lepas yang boleh dikaitkan dengan kajian ini, iaitu Konstruksi Genre meme di laman sosial terhadap isu. Menurut Denis McQuail (1987), sesuatu maklumat yang dihasilkan oleh media seharusnya mampu memberikan manfaat dan kebaikan kepada penggunanya. Perkara ini boleh di lihat menerusi hasil meme yang di bentuk oleh sesetengah individu yang minat dan gemar untuk menghasilkan meme. Hal ini adalah kerana, genre meme yang dihasilkan mampu membawa kandungan maklumat dan mesej tertentu kepada para penerima yang terdedah kepadanya. Marianne (2011) berpendapat bahawa kunci utama dalam mengubah tingkah laku khalayak adalah dengan menjadikan mesej ataupun kandungan sesuatu maklumat yang disampaikan tersebut sebagai suatu pesanan terhadap masyarakat umum yang menerimanya.

Kebergantungan yang tinggi terhadap media massa akan menyebabkan sesuatu media tersebut di lihat sebagai sebuah alat yang akan membentuk bagi mana dan apa ciri-ciri sesebuah masyarakat. Setiap individu akan mempunyai tanggapan dan persepsi yang berbeza terhadap sesuatu perkara dan akhirnya akan membentuk pebagai persoalan yang berbeza mengenai sesuatu perkara (McQuail, 2010). Dengan itu, genre-genre meme yang dihasilkan oleh sesetengah individu boleh terbentuk melalui pemahaman dan tanggapan mereka mengenai sesuatu isu ataupun kontroversi yang melanda dalam sesebuah negara.

Selain itu, dalam kajian ini, terdapat beberapa definisi konseptual yang perlu di beri perhatian dan penekanan bagi membantu pembaca untuk lebih memahami skop kajian yang dijalankan. Penerangan bagi setiap konsep-konsep tersebut adalah seperti berikut:

1) Konstruksi

Menurut Kamus Dewan Edisi ke-empat, konstruksi merujuk kepada pembinaan sesuatu seperti bangunan, kapal dan lain-lain. Selain itu, perkataan konstruksi juga boleh didefinisikan sebagai susunan dan kedudukan kata-kata dalam ayat atau rangkaian kata.

2) Genre

Kamus Dewan Edisi ke-empat, mendefinisikan genre sebagai kategori atau jenis karya sastera atau seni yang mempunyai ciri-ciri tertentu dengan gaya, bentuk ataupun memiliki kandungan maklumat tertentu, contohnya adalah seperti puisi, dengan mempunyai mutu

dan tahap kecemerlangan yang tinggi yang dapat diungkapkan dalam sesuatu persembahan teater ataupun sebagainya,

3) Meme

Perkataan meme merupakan sebuah perkataan yang berasal daripada kata akar bahasa Yunani iaitu “Mimesis” iaitu membawa maksud meniru. Dawkins (1976) dalam *The Selfish Gene*, berpendapat bahawa sebahagian besar perkara luar biasa yang ada pada seseorang lelaki, boleh disimpulkan dalam satu ayat yang dikenali sebagai ‘Budaya’. Menurut Ryan (2012), beliau berpendapat bahawa meme adalah satu warisan artifak teori yang memiliki sejarah yang tersendiri di sebalik namanya. Shifman (2014) pula berpendapat bahawa meme memiliki ciri-ciri tertentu, antaranya adalah perkongsian persamaan watak dalam kandungan sama ada dalam bentuk fizikal mahupun perkataan yang di gunakan, mampu melahirkan kesedaran kepada penerimanya, dan di kongsi secara peniruan dengan menggunakan medium komunikasi terkini seperti internet dan sebagainya. Rajah 1 di bawah menunjukkan proses peniruan dalam sesebuah meme.

Rajah 1: Peniruan dalam Meme.

4) Laman Sosial

Sejarah kemunculan laman sosial bermula pada tahun 1997 dengan kemunculan laman SixDegree.com yang membawa ciri-ciri tertentu seperti laman profil, sahabat dan juga bercirikan mesej, (Siti & Azizah, 2010). Dalam pada itu, mereka juga menyatakan bahawa *Facebook* merupakan laman sosial yang paling mendapat perhatian di Malaysia dengan mencatat bilangan pengguna sebanyak 5.1 juta orang, serta mencatat 5.7 juta pelawat pada setiap bulan.

5) Isu

Isu pula boleh didefinisikan sebagai perkara pokok ataupun persoalan, (Kamus Dewan Edisi Ke-empat). Selain itu, perkataan ini juga membawa maksud yang sama dengan

perkataan seperti masalah, perkara, hal, perbincangan, tajuk perbualan dan juga sesuatu topik.

PENYATAAN MASALAH

Media massa seperti internet merupakan salah satu media yang amat bermanfaat kepada penggunaannya sama ada untuk menerima ataupun menyampaikan sesuatu maklumat. Menurut Siti & Azizah (2010), ada sesetengah daripada pengguna merasakan bahawa medium ini sangat berguna untuk berkongsi keinginan, kecenderungan dan minat mereka bersama rakan-rakan yang lain. Namun begitu, terdapat beberapa kekurangan yang timbul hasil daripada perkongsian dan kebergantungan terhadap media massa tersebut, antaranya adalah penyaluran maklumat yang tidak tepat ataupun tidak benar. Menurut laporan daripada Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (MCMC) pada tahun 2013, di dapati bahawa laman sosial merupakan saluran yang paling tinggi menyalurkan maklumat berbentuk palsu di bawah seksyen 233. Sehubungan dengan itu, Sinar Harian bertarikh 16 Ogos 2015 telah melaporkan mengenai isu “Wartawan Melodi Mohon Maaf Isu Gambar PM”.

Kenyataan dalam akhbar tersebut menyatakan bahawa wartawan yang di maksudkan telah memohon maaf atas kesalahannya mengedar gambar edit Perdana Menteri yang berunsurkan fitnah. Perkara seperti ini amat membimbangkan kerana kebanyakan isu-isu yang dilaporkan menjadi tarikan kepada sesetengah pengguna yang gemar menghasilkan meme. Penyebaran sesetengah kandungan maklumat yang kurang tepat, akhirnya mampu meracuni pemikiran masyarakat yang menerimanya, contohnya menerusi meme yang dihasilkan dan di tular kepada masyarakat umum. Penghasilan meme dalam pelbagai genre dikhuatiri mampu meracuni pemikiran masyarakat dengan membawa kandungan maklumat yang tidak benar dan akhirnya menimbulkan pergaduhan dan percangahan pendapat dalam kalangan masyarakat yang menerimanya.

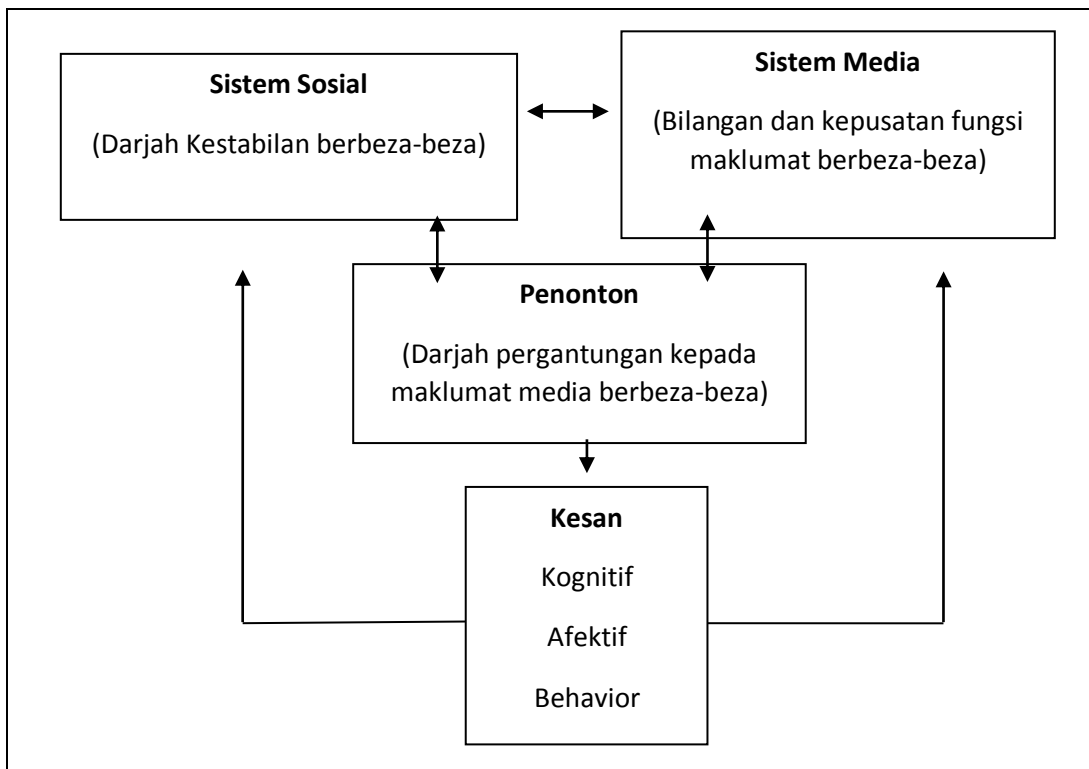
Sehubungan dengan itu, Datuk Shahaniza Shamsuddin, merangkap Pengerusi Jawatankuasa Pembangunan Wanita dan Keluarga Komunikasi dan Multimedia Negeri, menyeru supaya rakyat Malaysia tidak mengetepikan peraturan yang telah ditetapkan serta sentiasa peka terhadap setiap tindak tanduk mereka. Hal ini adalah kerana setiap apa yang dilakukan hendaklah tertahuk kepada undang-undang yang sedia ada, walaupun seperti yang kita sedia maklum bahawa Malaysia sememangnya mengamalkan hak kebebasan untuk bersuara, (Utusan Malaysia, 15 Ogos 2014).

Oleh itu, kajian ini akan memfokuskan kepada Konstruksi genre meme di laman sosial terhadap isu semasa bagi mengenal pasti bentuk genre-genre meme yang giat dikongsikan melalui media sosial rentetan daripada isu-isu semasa yang berlaku dan sedang hangat diperkatakan oleh masyarakat sekeliling.

TEORI PERGANTUNGAN SISTEM MEDIA (MEDIA SYSTEM DEPENDENCY THEORY)

Kajian ini telah menggunakan Teori Pergantungan Sistem Media (*Media System Dependency Theory*) sebagai panduan kepada pengkaji dalam memahami permasalahan kajian yang di jalankan. Teori ini telah diperkenalkan oleh Sandra J. Ball-Rokeach dan Melvin DeFleur pada tahun 1976. Intipati teori yang dihasilkan ini cuba memperjelaskan mengenai kebergantungan khalayak terhadap media massa, di mana masyarakat merasakan bahawa rutin harian mereka tidak akan lengkap tanpa adanya media massa yang hadir pada hari ini. Kebergantungan yang terhasil ini menunjukkan bahawa pentingnya peranan sesuatu media massa dalam kehidupan individu berkenaan (Ball-Rokeach & DeFleur, 1985). Rumnyeni (2013) telah menegaskan bahawa peranan media ke atas masyarakat, dan bagai mana masyarakat menilai sesuatu perkara berdasarkan kepada apa yang mereka lihat, baca dan dengar melalui sesuatu media. Keadaan ini menunjukkan bahawa media massa mampu memberikan kesan tertentu terhadap masyarakat yang menggunakannya.

George & Jakob (2010) dalam kajiannya telah menggabungkan tiga konsep penyelidikan dalam bidang komunikasi, antaranya adalah kebergantungan media, amanah dalam media massa, dan penggunaan media alternatif dan sumber maklumat. Selain itu, Lee (2012) pula telah menjalankan kajian bagi melihat peranan laman sosial dalam memberikan gambaran emosi berikutan dengan kematian ikon hiburan bertaraf antarabangsa iaitu Michael Jackson. Kematian beliau telah meninggalkan kesan dan impak terhadap dunia hiburan di luar negara. Kebanyakan peminat beliau turut bersedih di atas pemergian tersebut. Gambar rajah di bawah menunjukkan model Teori Pergantungan Sistem Media seperti mana yang telah dijelaskan dalam kajian ini. Rajah 2 di bawah merupakan model bagi Teori Pergantungan Sistem Media.

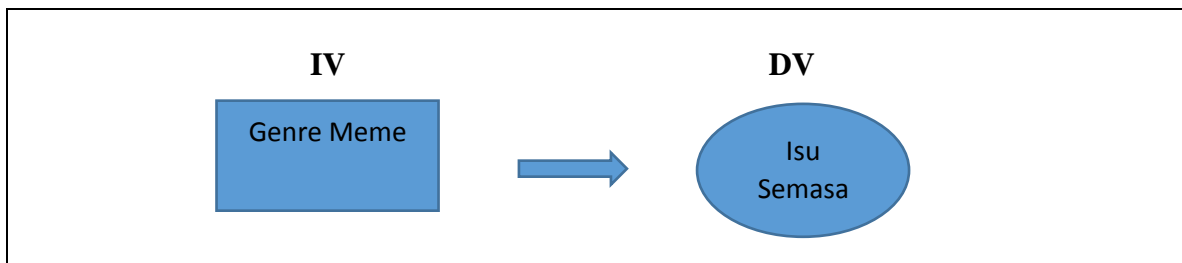

Rajah 2: Model Pergantungan Sistem Media oleh Ball-Rokeach dan DeFleur (1976).
(Sumber: McQuail & Windahl, 1993: 112).

Dalam teori ini, dapat dilihat bahawa sistem sosial dan sistem media saling berkait dan bertindak balas di antara satu sama lain. Kedua-dua pemboleh ubah ini akan mempengaruhi pemikiran dan penerimaan para pengguna ataupun masyarakat yang menggunakannya. Penerimaan yang berlaku tersebut mampu memberikan kesan ke atas diri individu yang menggunakan media tersebut, antaranya adalah kesan dari sudut kognitif iaitu pemikiran, kesan afektif yang meliputi kesan ke atas perasaan, dan akhir sekali adalah kesan terhadap behavior iaitu kesan ke atas tindakan dan kelakuan seseorang individu setelah menggunakan sesuatu media massa.

KERANGKA KAJIAN

Dalam kajian ini, pemboleh ubah bebas (IV) yang dikaji adalah konstruksi genre meme, manakala Pemboleh ubah bersandar (DV) pula adalah Isu semasa. Oleh itu, dalam kajian ini, penyelidik akan memfokuskan terhadap pembentukan genre meme yang terhasil melalui isu-isu semasa ataupun kontroversi yang berlaku dalam sesebuah negara. Rajah 3 di bawah menunjukkan kerangka kajian dalam kajian ini.

Rajah 3: Kerangka Kajian Konstruksi Genre Meme di Laman Sosial Terhadap Isu.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini telah dilakukan dengan menggunakan kaedah kualitatif, iaitu dengan menjalankan sesi temu bual secara perbincangan kumpulan sasaran (*Focus Group Discussion*) terhadap 6 kumpulan sasaran yang telah dibentuk pada peringkat awal. Kesemua kumpulan tersebut mewakili pelajar dalam jurusan Komunikasi dan Pengajian Media di Insititut Pendidikan Tinggi Awam (IPTA) yang terpilih, antaranya adalah pelajar daripada Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Putra Malaysia dan Universiti Malaya. Setiap universiti yang terpilih di wakili oleh dua kumpulan sasaran

(*Focus Group Discussion*) yang terdiri daripada 4 hingga 5 orang informan bagi setiap sesi. Secara keseluruhannya, jumlah informan yang hadir bagi setiap sesi temu bual tersebut adalah sebanyak 29 orang informan sahaja, di mana semua informan ini terdiri daripada lelaki dan perempuan, serta masih dalam pengajian di peringkat Ijazah Sarjana Muda, Ijazah Sarjana dan juga diperingkat Doktor Falsafah di IPTA yang telah disenaraikan.

Setelah selesai kesemua sesi temu bual tersebut, semua data yang diperolehi telah di transkrip ke dalam bentuk *Microsoft Words* sebelum disusun lebih sistematik dengan menggunakan aplikasi *ATLAS-ti*. Akhirnya, penyelidik telah menganalisis setiap kandungan data yang diperolehi tersebut mengikut kategori dan tema yang bersesuaian bagi menjawab segala objektif kajian yang telah di tetapkan dalam kajian ini.

ANALISIS PERBINCANGAN

Pembentukan sesebuah meme akan dipengaruhi oleh sesuatu isu ataupun kontroversi yang berlaku dalam sesebuah negara. Meme yang hadir pada hari ini tidak akan terbentuk sekiranya tidak ada faktor-faktor tarikan yang mendorong seseorang untuk menghasilkan sesebuah meme, contohnya isu-isu panas mahupun kontroversi yang berlaku serta dengan bantuan teknologi yang hadir pada hari ini, N. Baym (2010). Terdapat pelbagai bentuk meme yang biasa kita lihat dan terima pada hari ini. Pembentukan meme ini sememangnya membawa kepada pelbagai tema ataupun genre-genre tertentu bagi menjelaskan mengenai sesuatu isu ataupun perkara dengan lebih jelas dalam bentuk yang lebih menarik.

Berdasarkan hasil kajian yang telah diperolehi, penyelidik mendapati bahawa terdapat beberapa bentuk genre meme yang telah timbul melalui pembentukan meme pada hari ini. Genre-genre yang dimaksudkan tersebut adalah genre politik, genre komedi, genre cinta, genre sukan, genre pendidikan, genre gosip artis, genre ekonomi, genre kekeluargaan dan genre keganasan.

Pada hari ini, meme bergenre politik bukanlah sesuatu meme yang begitu asing dalam kehidupan masyarakat di Malaysia. Ketidakstabilan ekonomi dan pentadbiran negara yang berlaku sejak akhir-akhir ini telah banyak menyumbang kepada terbentuknya meme yang bergenre sedemikian. Meme bergenre politik ini kebanyakannya menyentuh mengenai isu-isu berkaitan dengan Perdana Menteri Malaysia, iaitu Yang Amat Berhormat Datuk Seri Najib. Tidak ketinggalan, isteri beliau iaitu Yang Amat Berhormat Datin Seri Rosmah Mansor juga turut terpalit dengan isu-isu dan kontroversi pentadbiran yang berlaku di dalam negara Malaysia. Isu-isu yang dimaksudkan adalah seperti isu harga minyak, cukai perkhidmatan GST (*Goods Service tax*) dan sebagainya. Menurut laporan Bernama pada 15 Jun 2015, Perdana Menteri Malaysia dan isteri telah membuat laporan dan memfailkan saman ke atas Nga Kor Ming merangkap Ahli Parlimen Taiping kerana telah menyebarkan gambar beliau dan isteri dengan menyelitkan perkataan-perkataan yang berbau fitnah. Isu ini telah mendapat perhatian daripada rakyat di dalam mahupun luar negara, sehingga wujudnya meme yang berkaitan dengan perdana menteri Malaysia tersebut. Bagi sesetengah rakyat, mereka lebih gemar untuk menghasilkan meme bergenre politik bagi menunjukkan ketidakpuasan hati mereka

mengenai perkara-perkara yang berkaitan dengan pentadbiran negara. Meme jenis ini boleh wujud dalam pelbagai bentuk, sama ada di sampaikan secara serius, ataupun dalam bentuk lawak jenaka (seloka). Kebergantungan terhadap media massa ini secara tidak langsung mampu mendedahkan genre ini kepada masyarakat yang menggunakan sesebuah laman sosial di internet.

Genre meme yang seterusnya adalah komedi. Meme komedi merupakan antara meme yang biasa menjadi tular dan mendapat perhatian daripada para penerimanya. Kebanyakan informan yang di temubual berpendapat bahawa mereka lebih gemar melihat dan menerima meme bergenre ini kerana mampu mencuit hati mereka untuk ketawa. Ada di antara informan yang di temubual berpendapat bahawa meme yang dihasilkan tersebut kadang kalanya sama dengan realiti dan pengalaman lepas yang pernah mereka lalui. Antara meme komedi yang biasa diperolehi dan masih popular pada masa kini adalah seperti Jadilah Seperti Rashid, *Be Like a Bro*, dan *Be Like a Minachi*. Kesemua meme yang dinyatakan ini mempunyai pelbagai versi dan di hasilkan dalam pelbagai bentuk supaya dapat menyampaikan mesej mengenai sesebuah isu ataupun kontroversi dengan lebih jelas di samping menyelitkan unsur lawak jenaka. Keadaan ini secara tidak langsung mampu memperlihatkan cara masyarakat berfikir dalam kepelbagaian budaya di Malaysia, yang akhirnya mampu menyatu padukan masyarakat yang berbilang kaum di dalamnya. Sehubungan dengan itu, akhbar Harian Metro *online* pada 16 Januari 2016 telah melaporkan mengenai meme Jadilah Seperti Rashid yang telah mendapat perhatian daripada pengguna-pengguna di laman sosial. Rentetan daripada itu, Pakar Psikologi daripada Universiti Putra Malaysia, iaitu Prof. Datuk Dr. Muhammad Shatar Sabran telah berpendapat bahawa fenomena meme Jadilah Seperti Rashid tersebut merupakan sesuatu perbuatan yang dilakukan oleh seseorang untuk mempromosikan diri secara 'Santai' dengan menyelit unsur seloka yang tidak keterlaluan ataupun melampaui batas-batas budaya di negara kita. Meme bergenre ini mendapat penerimaan yang baik kerana mampu menghiburkan pengguna di laman sosial yang menerimanya. Kebergantungan terhadap media ini selain daripada mampu memberikan maklumat yang terkini, kehadirannya juga di lihat mampu untuk memberikan suntikan hiburan kepada sesiapa sahaja yang terdedah kepadanya.

Meme bergenre cinta merupakan meme yang paling mendapat perhatian dan minat daripada golongan remaja. Menurut informan kajian ini, mereka berpendapat bahawa genre ini menjadi ikutan dan di terima kerana kebanyakan golongan remaja pada hari ini lebih terdedah kepada media teknologi seperti media sosial dan sebagainya untuk berkomunikasi dan berkenal-kenalan di antara satu sama lain. Oleh yang demikian, pendedahan dan kebergantungan terhadap media seperti ini mampu menjadi *platform* ataupun asas kepada mereka untuk menghasilkan meme bagi menyampaikan rasa hati dan perasaan cinta yang wujud dalam diri mereka. Kebanyakan meme bergenre cinta ini timbul hasil daripada video-video ataupun gambar yang telah dimuat turun oleh golongan remaja secara terbuka di media sosial seperti *Facebook* dan sebagainya. Hasilnya, video tersebut akan di viralkan dan mendapat pelbagai maklum balas daripada masyarakat yang menerimanya, sama ada komen dalam bentuk positif mahupun negatif. Meme bergenre cinta ini antara yang pernah popular pada suatu ketika dahulu adalah seperti meme yang terbentuk hasil daripada isu pelajar sekolah yang putus cinta setelah bercinta selama seminggu. Hasil daripada isu tersebut, maka sesetengah netizen di media sosial

mengambil peluang tersebut untuk menghasilkan parodi yang seakan-akan menyerupai video asal yang telah diterbitkan oleh pelajar terbabit dan akhirnya di tularkan kepada masyarakat umum menerusi laman sosial di internet. Sehubungan dengan itu, Siti & Azizah (2010) berpendapat bahawa , golongan remaja merupakan golongan yang aktif dalam menggunakan media sosial untuk berkomunikasi dan mendapatkan maklumat dan akhirnya akan berkongsi segala maklumat tersebut kepada sahabat-sahabat yang lain menerusi media tersebut. (Siti & Azizah, 2010).

Sehubungan dengan itu, terdapat juga genre meme yang berbentuk sukan. Meme bergenre ini kebiasaannya dihasilkan rentetan daripada isu-isu yang berlaku dalam dunia sukan, sama ada dari sudut pemain-pemain sukan, pengulas sukan, pengadilan dalam sukan dan juga peminat dalam sesuatu sukan. Meme jenis ini dihasilkan untuk menyampaikan mengenai rasa gembira ataupun ketidakpuasan hati peminat terhadap keputusan dalam sesebuah permainan sukan. Kebanyakan meme bergenre sukan ini boleh di lihat, contohnya dalam sukan bola sepak, badminton dan sebagainya. Sehubungan dengan itu, dalam Sukan Sea 2017 di Kuala Lumpur yang telah berlaku baru-baru ini, meme yang di hasilkan timbul akibat daripada isu tiket dalam perlawanan akhir bola sepak di antara Malaysia dengan Thailand. Ramai peminat sukan tersebut meluahkan rasa sedih dan kecewa apabila tiket untuk menyaksikan perlawanan akhir tersebut telah habis akibat daripada perbuatan ulat tiket yang membeli tiket dan menjualkan semula tiket tersebut dengan harga yang lebih tinggi daripada harga asal. Meme mengenai ulat tiket ini boleh di lihat di laman, antaranya ialah hasil karya Jadilah Seperti Rashid yang telah tular di *Facebook* dan media sosial yang lain. Meme ini menjadi tular dan telah dikongsi oleh ribuan peminat sukan berkenaan. Kebergantungan terhadap media sosial telah memberikan maklumat dan berita-berita yang berlaku di sekeliling kita. Keadaan ini secara tidak langsung menyumbang kepada pembentukan genre-genre meme seperti mana yang kita boleh lihat pada hari ini akibat daripada sesuatu isu yang timbul. Rajah 4 di bawah menunjukkan meme yang terhasil akibat daripada isu ulat tiket sebelum bermulanya perlawanan akhir bola sepak di antara pasukan Malaysia dan Thailand.

Rajah 4: Isu Ulat Tiket Semasa Perlawanan Akhir Bola Sepak Dalam Sukan Sea 2017.

Genre yang seterusnya adalah pendidikan. Isu-isu dan kontroversi yang berlaku dalam pendidikan negara bukanlah sesuatu yang menjadi penghalang kepada sesetengah masyarakat dalam menghasilkan sesebuah meme. Meme bergenre pendidikan ini kebiasaannya dilihat untuk menyampaikan rasa hati terhadap sesuatu plan pendidikan negara ataupun sebagainya. Menurut hasil kajian ini, terdapat beberapa informan yang bertanggapan bahawa meme jenis ini akan wujud sama ada menyokong ataupun menentang skop pendidikan yang wujud dalam negara, antaranya adalah seperti isu pendidikan seks di peringkat sekolah. Perkara ini mendapat pelbagai reaksi daripada masyarakat, sama ada bersetuju mahupun sebaliknya. Meme bergenre pendidikan ini selain daripada menyampaikan maklumat mengenai isu pendidikan, malah mampu membuka mata masyarakat mengenai kepentingan sistem pendidikan di negara ini.

Sehubungan dengan itu, terdapat juga genre yang menyentuh mengenai isu-isu dan kontroversi yang berkaitan dengan isu artis. Genre ini di kenali sebagai genre gossip artis. Genre ini kebiasaannya akan timbul setelah wujudnya gosip-gosip panas mengenai seseorang selebriti, sama ada berkisahkan kebaikan ataupun keburukkan seseorang artis tersebut. Keadaan ini menyebabkan sesetengah individu yang mempunyai minat dan kepakaran dalam pembuatan meme rasa terpacu untuk menghasilkan meme sedemikian. Meme yang di hasilkan tersebut akan mengupas mengenai kisah-kisah ataupun isu yang sedang hangat diperkatakan terhadap seseorang artis. Sama ada maklumat yang di sampaikan dalam meme tersebut tepat, ataupun sebaliknya, meme jenis ini sememangnya kian mendapat perhatian daripada masyarakat umum. Ada di antara mereka sanggup mempertahankan artis kegemaran mereka dengan memberi maklum balas di ruangan komen. Meme bergenre ini bukan hanya melibat artis tempatan, malah turut berlaku di dunia hiburan di luar negara.

Selain itu, terdapat juga meme yang berunsurkan kekeluargaan. Berdasarkan jawapan dan pandangan daripada informan yang di kaji, sesetengah daripada mereka menyatakan bahawa genre jenis ini lebih popular di kalangan individu yang telah pun berumah tangga. Isu-isu yang sering di perkatakan dalam meme yang dihasilkan tersebut adalah meme yang berkaitan dengan kisah rumah tangga suami isteri, dan sebagainya. Sehubungan dengan itu, ada juga meme yang dihasilkan menyentuh mengenai isu-isu perkahwinan seperti isu wang hantaran, dan sebagainya. Meme jenis ini kebiasaannya menjadi tular akibat daripada pendapat dan pandangan yang berbeza daripada pelbagai pihak. Sesetengah masyarakat beranggapan bahawa isu ini hanyalah isu yang tidak serius, namun ada sesetengah daripada individu yang menerimanya beranggapan bahawa isu ini adalah sesuatu yang amat serius dan perlu di ambil perhatian sebelum memilih pasangan ataupun sebelum berkahwin. Rajah di bawah menunjukkan contoh meme bergenre kekeluargaan, contohnya dalam isu duit hantaran perkahwinan seperti dalam rajah 5 di bawah.

Rajah 5: Isu Wang Hantaran Perkahwinan.

Meme berbentuk keganasan juga sering kali di lihat di media sosial sejak kebelakangan ini. Pembentukan meme ini adalah berikutan isu-isu yang berlaku akibat daripada ketidakpuasan hati segelintir pihak terhadap sesuatu perkara. Meme bergenre keganasan ini juga kadang kala timbul akibat daripada pengaruh daripada filem-filem barat yang kadang kalanya menyelitkan unsur-unsur ganas di dalamnya. Oleh yang demikian, meme genre ini menjadi pilihan bagi sesetengah individu untuk menerangkan sesuatu perkara yang berlaku. Kadang kala meme jenis ini timbul akibat daripada percanggahan pendapat mengenai fahaman politik dan sebagainya. Walaupun dari sudut luaran ianya tidak ketara, namun pengaruh meme jenis keganasan ini boleh di kesan di dalam laman sosial sesetengah masyarakat yang memprotes dan membangkang pentadbiran kerajaan yang sedia ada dengan melakukan mogok ataupun provokasi terhadap pentabiraan kerajaan. Oleh itu, timbul lah pergaduhan dan percanggahan pendapat dalam sesebuah masyarakat, contohnya dalam perhimpunan Bersih yang berlaku pada suatu ketika dahulu. Pergaduhan yang tercetus tersebut telah menimbulkan kesan yang serius terhadap reputasi dan sistem ekonomi di Malaysia. Rentetan daripada teristiwa tersebut, maka terhasil lah pelbagai jenis meme yang berunsurkan pergaduhan dan keganasan mengenai isu tersebut. Meme jenis ini amat membimbangkan kerana mampu mencemarkan pemikiran golongan kanak-kanak yang menerimanya.

KESIMPULAN

Oleh itu, secara tuntasnya dapat di simpulkan dalam kajian ini bahawa genre-genre meme yang wujud dalam laman sosial pada hari ini telah terbentuk akibat daripada isu-isu ataupun kontroversi yang melanda dalam sesebuah negara. Kepelbagaian genre meme yang wujud tersebut menunjukkan bahawa sesetengah masyarakat semakin kreatif dalam menyampaikan sesuatu maklumat serta mempunyai kepekaan yang tinggi terhadap sesuatu isu yang berlaku dalam sesebuah negara. Keadaan tersebut akhirnya menjadi ruang di laman sosial sebagai tempat yang terbaik kepada mereka untuk meluahkan perasaan dan pendapat mereka mengenai sesuatu isu mahupun sesuatu perkara, contohnya melalui penghasilan sesebuah meme. Sehubungan dengan itu, pembentukan genre meme ini juga turut dipengaruhi oleh kebergantungan sesetengah masyarakat terhadap media massa seperti internet dan laman sosial. Keadaan ini secara tidak langsung menyebabkan masyarakat terdedah terhadap pelbagai jenis kandungan maklumat serta sesuatu isu yang berlaku disekitarnya.

BIODATA

Faizul Nizar Bin Anuar ialah pelajar Doktor Falsafah (Ph.D) di Pusat Pengajian Media dan Komunikasi, UKM.

Fauziah Ahmad & Sabariah Mohamed Salleh adalah Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Media dan Komunikasi, UKM.

RUJUKAN

Anneila Firza Kadriyanti. (2015). Proses dan model dari efek Media, Magister Ilmu Komunikasi, Universiti Indonesia.

Baym, N. K. 2010. *Personal Connections in the Digital Age*. Cambridge, UK: Polity Press.

Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). A Dependency Model of Mass-Media Effects. *Communication Research*.

- Ball-Rokeach, S. J. (1985). The Orgins of Individual Media-System Dependency: A Sociological Framework. *Communication Research* 12 (4): 485-510.
- Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. New York: Oxford University Press.
- George, N., & Jakob, E. (2010). No alternatives? The relationship between perceived media dependency, use of alternative information sources, and general trust in mass media. *International Journal of Communication*, 4, 589-606.
- Hashim Bedu, Khairulhelmi Katip, Fahmi Sahid & Syafeq Mansor. (2008). *Keruntuhan akhlak dan gejala sosial dalam keluarga; isu dan cabaran*. Seminar Kaunseling Keluarga 2008. Skudai: Fakulti Pendidikan, Universiti Teknologi Malaysia.
- Karmalita L., Jhonny P., Elvis Ryan, & Masdoni Micheal. (2013). *Transformasi Media Dalam Penyampaian Maklumat*. Universiti Malaysia Sabah.
- Kamus Dewan Edisi ke-empat. (2007). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Lee, C. S. (2012). Exploring emotional expressions on YouTube through the lens of media system dependency theory. *New Media & Society*.
- Laporan Tahunan Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia. (2013). *Gaya Hidup Digital*.
- Laporan Tahunan Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia. (2014). *Annual Report 2014. Colour Your life With Digital Content*.
- Marianne Dainton, Ealaine D. Zelley. (2011). *Applying Communication Theory for Professional Life: A practical Introduction*. 2nd Edition. (California: SAGE Publications, Inc).
- Mc Quail, D. (1998). *Mass communication theory: An introduction (2nd ed.)* Beverly Hills, CA: Sage Pub.
- McQuail, Denis. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. 6th Edition. California. SAGE Publications. Inc.
- McQuail, D. & Windahl, S. (1981). *Communication models: For the study of mass communication*. New York: Longman.
- Rumnyeni, Rusmadi Awza, dan Evawani E Lubis. (2013). *Analisis Dampak TV Terhadap*

- Masyarakat di Kecamatan Selat Panjang, Kabupaten Meranti. Universiti Riau.
- Ryan M. M. (2012). *The World Made Meme: Discourse and Identity in Participatory Media*. Doctor of Philosophy Thesis. University of Kansas.
- Shifman Limor. (2014). The Cultural Logic of Photo- Based meme Genres. *Journal of Visual Culture*. Sage publications (Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC. Vol 13 (3): 340-358. DOI 10.1177/1470412914546577.
- Siti Ezaleila Mustafa & Azizah Hamzah. (2010). Laman sosial: Tinjauan Terhadap Laman Sosial dalam Talian Tempatan. *Jurnal Pengajian Media Malaysia*. Jilid 12. Vol. 12, No.2. pp 37 – 52.
- Saadah Wok, Narimah Ismail & Mohd Yusof Hussin. (2005). *Teori-teori Komunikasi*. Kuala Lumpur: PTS Professional Publishing Sdn Bhd.
- Sinar Harian. (16 Ogos 2015). Wartawan Melodi mohon maaf isu gambar PM. Muat turun pada 2 Septembar 2015.
<http://www.sinarharian.com.my/hiburan/wartawan-melodi-mohon-maaf-isu-gambar-pm-1.420049>
- Utusan (15 Ogos 2014). Cari mekanisma terbaik untuk kawal fitnah *Facebook*. Muat turun pada 3 Julai 2015.
http://ww1.utusan.com.my/utusan/Dalam_Negeri/20140815/dn_09/Cari-mekanisme-terbaik-kawal-fitnah-Facebook
- Bernama (15 Jun 2015). Najib, Rosmah Saman Nga Dakwa Muat Naik Gambar Dan Status Berunsur Fitnah. Dimuat turun pada 28 Jun 2015.
<http://www.bernama.com/bernama/v8/bm/newsindex.php?id=1144098>
- Harian Metro. 16 Januari 2016. Seloka Sindiran Rashid. Muat turun pada 1 September 2017. <http://psasir.upm.edu.my/43291/>

Faizul Nizar Bin Anuar, Fauziah Ahmad & Sabariah Mohamed Salleh
Faculty of Social Sciences
Universiti Kebangsaan Malaysia
Email: faizulnizar_nizar@yahoo.com, zuhair@ukm.edu.my, sabariah@ukm.edu.my